

EEMSMOND, WADWERDERWEG

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer zijn bevoegd om gezamenlijk beschermde stads- en dorpsgezichten aan te wijzen. Het rechtsgevolg van de aanwijzing is dat de gemeenteraad ter bescherming van een stads- of dorpsgezicht een bestemmingsplan, als bedoeld in de Wet op de Ruimtelijke Ordening, vast moet stellen. In die zin kan de aanwijzing tevens een stimulans betekenen voor een te voeren ruimtelijk kwaliteitsbeleid.

In totaal zijn er in Nederland meer dan 300 beschermde stads- en dorpsgezichten met een geschiedenis die teruggaat tot vóór het jaar 1850. In het kader van het Monumenten Inventarisatie Project is ook de stedenbouw uit de periode 1850-1940 landelijk geïnventariseerd. Het besluit tot aanwijzing van de Wadwerderweg te Eemsmond, als beschermd dorpsgezicht vloeit voort uit deze inventarisatie.

INLEIDING

Het beschermd dorpsgezicht Wadwerderweg ligt aan de westzijde van het dorp Usquert, gemeente Eemsum, in de regio het Hogeland in de provincie Groningen. Het gezicht omvat de gehele Wadwerderweg en het gedeelte van de Raadhuisstraat tot en met de splitsing met de Hoogtjestraat met bebouwing aan weerszijden. Ruimtelijk gezien kunnen in het beschermde gezicht drie gedeelten worden onderscheiden, die elk min of meer hun eigen karakter hebben:

- a. het oostelijke gedeelte van de Wadwerderweg en de Raadhuisstraat, waar de bebouwing hoofdzakelijk gevormd wordt door vrijstaande rentenierswoningen en villa's: het villagedeelte;
- b. het middelste gedeelte van de Wadwerderweg vanaf de kruising met de Provinciale Weg in het westen tot aan het villagedeelte in het oosten, waar de bebouwing hoofdzakelijk kleinschalig is en uit arbeiderswoningen bestaat: het arbeiderswoningengedeelte;
- c. het westelijke gedeelte van de Wadwerderweg vanaf de voormalige gemeentegrens met Warffum tot de kruising met de Provinciale Weg, waar de bebouwing wordt gevormd door boerderijen en arbeiderswoningen: het boerderijengedeelte.

Het beschermd gezicht Wadwerderweg heeft zich ontwikkeld langs de uitvalsweg naar Warffum, aan noordwestelijke zijde van de dorpskern van Usquert. De aanwijzing is met name gebaseerd op het feit dat in het beschermde gezicht zeer duidelijk de maatschappelijke en economische ontwikkelingen in de periode 1850-1940 in de provincie Groningen zijn af te lezen, die uniek zijn voor Nederland. Daarnaast heeft de bebouwing in het beschermde gezicht een tamelijk grote architectuurhistorische waarde en vertoont met name het boerderijengedeelte een sterke samenhang met het achterliggende open polderlandschap.

ONTSTAAN EN ONTWIKKELING

Het huidige ruimtelijke karakter en bebouwingsbeeld van het beschermd dorpsgezicht Wadwerderweg zijn grotendeels gevormd in de periode 1850-1940. Toen breidde Usquert zich onder andere in noordwestelijke richting uit en verdichtte het boerderijenlint langs de Wadwerderweg zich. De oorsprong van het gezicht en zijn beide wegen, de Wadwerderweg en de Raadhuisstraat, dateert echter uit veel vroegere tijden.

Voor 1850

Het dorp Usquert is ontstaan op een kwelderwal die sinds de 6^e eeuw voor Christus werd bewoond. Deze kwelderwal, gevormd door sedimentatie van klei tijdens de zogenaamde transgressiefasen tussen de boezems van de rivieren de Hunze in het westen en de Fivel in het oosten, loopt vanaf Winsum via Warffum naar Usquert. Door de aanhoudende stijging van de zeespiegel werden de woonplaatsen door de bewoners steeds verhoogd en ontstonden de zogenaamde wierden: kunstmatig verhoogde plekken, waar men beschermd tegen het zeewater kon wonen. Usquert is ook op deze manier ontstaan en was oorspronkelijk radiaal verkaveld. Rondom de wierde liep een rond- of ringweg die in Usquert nog gedeeltelijk aanwezig is. De Raadhuisstraat maakte samen met de Boermanjeweg, de Schoolstraat en de Hoofdstraat deel uit van deze ringweg.

Rond 1350 werd langs de gehele Groninger kust ter bescherming van de nederzettingen tegen de steeds oprukkende zee een dijk aangelegd, de Oude Dijk. Tijdens de Kerstvloed van 1717 brak de Oude Dijk op verschillende plekken en werd vervolgens een jaar later ten noorden ervan een nieuwe dijk, de Middendijk, aangelegd. Door de aanleg van deze dijk kwamen de Uiterdijksche Landen binnendijks te liggen en verloor Usquert zijn ligging aan de kust. Aan de landzijde van de Oude Dijk lag tussen de dorpen Usquert en Warffum een weg, de huidige Wadwerderweg. Deze weg dankt zijn naam aan het feit dat hij een kleine wierde, Wadwerd genaamd, kruist. De Wadwerderweg ontwikkelde zich in de 18^e eeuw tot primaire bewoningsas: vanuit de boerderijen langs deze weg werd het nieuwe land in gebruik genomen en de landaanwinning voortgezet.

Op de kaart van Th. Beckeringh uit 1781 (zie bijlage 1) is de hierboven beschreven situatie goed te zien. Het dorp Usquert had in die tijd nog een volledig gesloten ringweg en alle bebouwing van het dorp was binnen deze weg gesitueerd. In het noordwesten sloot de Wadwerderweg op de ringweg aan. Langs de Wadwerderweg lag ter hoogte van de wierde 'Watwert' wat bebouwing, waarschijnlijk een paar boerderijen. In 'Watwert' splitste zich in zuidelijke richting een weg af naar de boerderij 'Kruisstee'. Verderop, richting Warffum, bevond zich aan de noordzijde van de weg een pelmolen. Direct ten noorden van de weg lag de Oude Dijk en ten noorden daarvan de dan inmiddels reeds gerealiseerde Middendijk, de 'Zeedijk' genaamd.

1850-1940

Rond 1850 (zie bijlage 2) lag de bebouwing van Usquert nog steeds geconcentreerd op de wierde. Zowel de Raadhuisstraat als de Wadwerderweg, beide doorgaande wegen, werden in 1849 verhard. De zuidzijde van de Raadhuisstraat was reeds geheel bebouwd, de noordzijde slechts gedeeltelijk. De bebouwing aan weerszijden van de Raadhuisstraat was voornamelijk kleinschalig van karakter; aan de noordzijde stond een korenmolen. De Wadwerderweg kende rond het midden van de 19^e eeuw aan weerszijden een zeer verspreid liggende bebouwing, die hoofdzakelijk bestond uit boerderijen. De Oude Dijk was reeds afgegraven en de Uiterdijksche Landen waren als gevolg van het recht van opstrek opstrekend verkaveld. Het recht van opstrek dat langs de gehele Groningse kust van kracht was, veroorloofde een boer na een indijking de aangrenzende drooggevallen kwelders in het verlengde van zijn bestaande land daaraan toe te voegen.

In de tweede helft van de 19^e eeuw beleefde Usquert zijn grootste bloeiperiode dankzij de florerende akkerbouw. In de eerste helft van de 19^e eeuw vond in de Groningse kleigebieden, het Hogeland en het Oldambt, een omslag van gras- naar bouwland plaats, niet alleen als gevolg van de verscheidene veepestepidemieën, maar ook door het feit dat een bouwboer in hoger aanzien stond dan een veeboer. Daarnaast werden de boerenbedrijven door de opkomende mechanisatie steeds groter.

De groeiende rijkdom van de boeren had tot gevolg dat er nieuwe boerderijen werden gebouwd, bestaande boerderijen werden vernieuwd en rentenierende boeren bij de boerderij of aan de rand van het dorp een villa lieten neerzetten. Een andere consequentie was de ruimtelijke scheiding tussen de hereboer met zijn familie en het personeel. Voor 1850 was het personeel meestal inwonend en veelal in vaste dienst. Na 1850 echter, nam het personeel in aantal toe, nam het aantal vaste dienstbetrekkingen af en ging het personeel steeds vaker zelfstandig wonen. Hierdoor ontstonden in de buurt van de boerderijen en aan de rand van de dichtstbij liggende dorpen groepjes arbeiderswoningen.

De hierboven geschetste ontwikkelingen hebben ook in het gezicht Wadwerderweg plaatsgevonden. In de tweede helft van de 19^e eeuw raakte de uitvalsweg richting Warffum aan weerszijden meer bebouwd (zie bijlage 3). Aan de noordzijde van de Wadwerderweg en aan beide zijden van de Raadhuisstraat verrezen enkele herenhuizen. Ten noorden van de Raadhuisstraat werd in de tweede helft van de 19^e eeuw een begraafplaats aangelegd. In het middelste gedeelte van de Wadwerderweg verscheen aan weerszijden een aantal arbeiderswoningen. In het westelijke deel van de Wadwerderweg werden aan de noordzijde enkele boerderijen gebouwd en reeds bestaande boerderijen vernieuwd en verrezen aan de zuidzijde enkele arbeiderswoningen.

Het overige deel van Usquert breidde zich in de tweede helft van de 19^e eeuw vooral in zuidelijke richting uit, richting spoorlijn en de ernaast gelegen haven, uit en langs de uitvalswegen naar Uithuizen, de Streeksterweg, en naar de Noord-polder, de Zijlsterweg. De spoorlijn Sauwerd-Roodeschool werd in de jaren 1891-1893 ten zuiden van de Wadwerderweg en de dorpskern van Usquert door de Groninger Localspoorweg-Maatschappij aangelegd en sloot in Sauwerd aan op de lijn Groningen-Delfzijl. In de toenmalige gemeente Usquert werd ten zuiden van de dorpskern een station gebouwd, dat inmiddels is afgebroken, en waren halteplaatsen ter hoogte van Wadwerd - naar verluidt speciaal voor het Eerste-Kamerlid Bierema, die op de boerderij 'Watwerd' woonde - en Munnikeweg.

Rond 1900 bereikte Usquert qua inwonertal (zo'n 1.967) zijn grootste omvang. Na de eeuwwisseling vond de grootste uitbreiding van Usquert plaats in het oostelijke deel van de Wadwerderweg en de Raadhuisstraat. Hier bouwden rentenierende boeren hun riante villa's. De stijl waarin de meeste van deze villa's zijn gebouwd, is de zogenaamde 'Overgangsarchitectuur', die kenmerken vertoont van de Art Nouveau, de Chaletstijl, de Art Deco en de Um-1800-stijl. In de jaren dertig, toen de landbouw in een crisis geraakte, stagneerde de bouw van deze villa's echter. Aan de noordzijde van de Raadhuisstraat, nabij de T-splitsing met de Wadwerderweg en Boermanjeweg, werd tussen de renteniersvilla's in 1930 een nieuw raadhuis voltooid, ontworpen door de architect H.P. Berlage.

Het gebouw is een van zijn laatste werken.

In het middelste gedeelte van de Wadwerderweg en aan de zuidzijde van het westelijke gedeelte verzezen arbeiders- en middenstandswoningen. Een aantal van deze woningen kon waarschijnlijk worden gebouwd dankzij de Landarbeiderswet van 1918. Deze wet stelde arbeiders in staat een stukje land met woning te kopen, dat op afbetaling kon worden betaald. De landarbeiderswoningen zijn meestal van het krimpjes-type en hebben een sobere vormgeving. Aan de noordzijde van het westelijke gedeelte werd van enkele boerderijen het voorhuis vernieuwd, zoals van de boerderij 'Oude Laan', Wadwerderweg 82. Aan de zuidzijde, op de wierde Wadwerd werd in 1908 de villa 'Wadwerda' gebouwd in een 'Overgangsstijl'.

Na 1940

Na 1940 heeft de bebouwing in het gebied zich bijna niet uitgebreid. Wel werd een deel van de bestaande bebouwing, met name de arbeiders- en middenstandswoningen, vernieuwd of verbouwd. In het boerderijengedeelte verdween zelfs een aantal arbeiderswoningen. De ruimtelijke structuur van het gezicht onderging een behoorlijke ingreep door de aanleg in de jaren zestig van de Provinciale Weg Winsum-Roodeschool, die de Wadwerderweg ter hoogte van de boerderij 'Watwerd' kruist. Hierdoor werd de Wadwerderweg als het ware in tweeën geknipt en is het boerderijengedeelte enigszins afgescheiden komen te liggen van de rest van het gezicht en het dorp.

Tegelijkertijd verloor de Wadwerderweg haar functie als doorgaande verbinding van Warffum naar Usquert en degradeerde tot secundaire weg. Hierdoor heeft de weg waarschijnlijk wel zijn oorspronkelijke karakter grotendeels kunnen behouden.

HUIDIG RUIMTELIJK KARAKTER

Het beschermd dorpsgezicht Wadwerderweg heeft een langgerekte, lineaire structuur waarvan de Wadwerderweg en de Raadhuisstraat - tot en met de splitsing met de Hoogtjestraat - de ruggegraat vormen. Het gezicht omvat globaal gezien de bebouwing aan weerszijden van beide wegen. Het ruimtelijk karakter van het gezicht verandert nogal naarmate het verder van de dorpskern van Usquert gelegen is. De overgangen tussen de verschillende gedeelten zijn niet abrupt. Alleen de kruising met de Provinciale Weg zorgt voor een duidelijke ruimtelijke scheiding. In het beschermde gezicht zijn op basis van de bebouwingskarakteristieken en het ruimtelijke karakter drie gedeelten te onderscheiden: het villagedeelte, het arbeiderswoningengedeelte en het boerderijengedeelte.

a. Het villagedeelte

Het villagedeelte omvat de Raadhuisstraat tot en met de splitsing met de Hoogtjestraat en het meest oostelijke gedeelte van de Wadwerderweg. Beide wegen hebben aan weerszijden een bebouwing, die hoofdzakelijk uit vrijstaande woonhuizen van één of twee bouwlagen bestaat en dateert uit de periode 1850-1940. De Wadwerderweg heeft door de hoge beplanting in de tuinen van de hier gelegen villa's een wat groener karakter dan de Raadhuisstraat.

Aan weerszijden van de Raadhuisstraat en aan het oostelijke uiteinde van de Wadwerderweg is een dicht op de weg gelegen 19^e-eeuwse bebouwing te vinden. De zuidzijde van de Raadhuisstraat heeft een meer kleinschalige bebouwing van symmetrische woonhuizen gedekt door een dwarsgeplaatst zadeldak - dat wil zeggen met de noklijn evenwijdig aan de weg - met wolfeinden waarvan een enkele is vernieuwd. Aan de overzijde van deze straat en aan het begin van de Wadwerderweg staan enkele grotere woonhuizen van het symmetrische type, die in eclectische stijl zijn opgetrokken.

Aan de noordzijde van de Raadhuisstraat en aan weerszijden van de Wadwerderweg staan villa's, gebouwd in de eerste helft van de 20^e eeuw, in een Overgangsarchitectuur met elementen van de Chalet-stijl en Art Nouveau of in iets latere bouwstijlen zoals de Interbellum-stijl of de Amsterdamse School. De villa's staan meestal op ruime kavels en zijn op enige afstand van de weg gesitueerd. Aan de noordzijde van de Raadhuisstraat staat tussen de villa's het reeds genoemde gemeentehuis. Bij de ingang van het pad ten westen van het raadhuis bevindt zich een recent opgericht monument ter nagedachtenis van de joodse slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog in Usquert.

Het gebied rondom de T-splitsing Raadhuisstraat-Wadwerderweg-Boermanjeweg heeft enkele wijzingen ten opzichte van de oorspronkelijke situatie ondergaan. Op de hoek van de Boermanjeweg en de Raadhuisstraat staat een landbouwmechanisatiebedrijf, dat in een verbouwd en uitgebreid 19^e-eeuws pand is gehuisvest. Tegenover het landbouwmechanisatiepand staat aan de Raadhuisstraat een naoorlogs woonhuis, dat qua schaal in het bebouwingsbeeld detoneert. Aan de andere zijde, aan het begin van de Boermanjeweg, staat eveneens een naoorlogs woonhuis, dat zich qua schaal wel goed in het bebouwingsbeeld voegt.

b. Het arbeiderswoningengedeelte

Het arbeiderswoningengedeelte bestaat uit het middelste deel van de Wadwerderweg, vanaf de kruising met de Provinciale Weg tot de eerste villa's in het oostelijke deel. De kleinschalige bebouwing in dit gedeelte wordt gevormd door meestal vrijstaande arbeiders- en middenstandswoningen van één bouwlaag met kap, die direct aan de weg en op korte onderlinge afstand van elkaar in een vloeiende rooilijn gelegen zijn. Hierdoor heeft dit gedeelte van de Wadwerderweg een meer gesloten karakter dan de andere gedeeltes. De kleinschalige bebouwing wordt aan de noordzijde onderbroken door de boerderij 'Kleine Kruissteer' en de Provinciale Weg die tussen de boerderij en de Wadwerderweg ligt. Schuin tegenover 'Kleine Kruissteer' die een stuk of zes moderne bijschuren heeft, staan aan de zuidzijde naoorlogse loodsen van een agrarisch bedrijf.

De oudere arbeiderswoningen die voornamelijk uit het laatste kwart van de 19^e eeuw dateren, zijn van het symmetrische type en worden gedekt door een dwarsgeplaatst schild- of zadeldak.

De jongere arbeiders- en middenstandswoningen die vanaf ongeveer 1920 zijn gebouwd, zijn van het krimpjes-type en hebben een zadeldak dat haaks op de weg is georiënteerd. Het overgrote deel van de bebouwing heeft kleine wijzingen ondergaan, hier en daar heeft nieuwbouw plaatsgevonden.

c. Het boerderijengedeelte

Het westelijke deel van de Wadwerderweg, vanaf de kruising met de Provinciale Weg tot de voormalige gemeentegrens met Warffum, is het gedeelte van het beschermd gezicht waar een bebouwing van grootschalige elementen, de boerderijen met hun erven, wordt afgewisseld door kleinschalige bebouwing, de arbeiderswoningen. Doordat de bebouwing in dit gedeelte minder dicht is dan in de andere twee gedeeltes, heeft het een veel opener karakter en een directe relatie met het ten noorden ervan gelegen landschap.

De boerderijen liggen vrijwel allemaal aan de noordzijde van de Wadwerderweg en op ruime afstand van elkaar, waardoor het achterliggende polderlandschap direct vanaf de weg zichtbaar is. De meeste boerderijen hebben een erf dat gedeeltelijk is omgracht en beplant met bomen. Op de erven van sommige boerderijen zijn restanten van een tuin, aangelegd in landschapstijl, te vinden. Enkele boerderijen stammen uit de 19^e eeuw of eerder en zijn van het dwarshuis- of Oldambtster type, zoals 'Watwerd'. Bij de andere boerderijen, zoals 'Oude Laan', is rond de eeuwwisseling of iets later het voorhuis vervangen door een aangebouwde villa. Een aantal boerderijen is na 1940 enigszins verbouwd en uitgebreid met nieuwe bijschuren. De oorspronkelijke en kenmerkende opstreckende verkaveling is in het gebied tussen de Wadwerderweg en de Middendijk nog grotendeels intact en, mede door de openheid van het landschap, goed herkenbaar.

Aan de zuidzijde van de Wadwerderweg liggen arbeiderswoningen, die aan de achterkant worden ingesloten door de Provinciale Weg. Evenals in het arbeiderswoningengedeelte dateren deze panden uit de periode 1850-1940 en variëren van het symmetrische type met dwarsgeplaatst schild- of zadeldak tot het krimpjes-type met zadeldak. Veel arbeiderswoningen zijn na 1940 verbouwd of geheel vernieuwd. Nabij de kruising met de Provinciale Weg staat een grote renteniersvilla, 'Wadwerda' genaamd, gebouwd in de stijl van de Overgangsarchitectuur.

NADERE TYPERING TE BESCHERMEN WAARDEN

Kenmerkend voor het beschermd gezicht Wadwerderweg is een lineaire ruimtelijke structuur met een gevarieerd bebouwingsbeeld en met name in het westelijke gedeelte door een sterke visuele en structurele samenhang met het landschap. In het beschermd gezicht zijn, zoals reeds eerder is opgemerkt, drie gedeelten te onderscheiden. Verbindend element tussen deze drie gedeelten is de lineaire hoofdstructuur Wadwerderweg-Raadhuisstraat.

Het bebouwingsbeeld van de drie gedeelten is verschillend van karakter, schaal en kwaliteit. Ten eerste hebben het villagedeelte en het arbeiderswoningengedeelte het karakter van een uitvalsweg met een tamelijk gesloten bebouwing, terwijl het boerderijengedeelte een meer landelijk karakter heeft door zijn open lintbebouwing en zijn directe relatie met het achterliggende polderlandschap. Daarnaast zijn er verschillen in schaal te constateren: het villagedeelte heeft een bebouwing die één of twee bouwlagen met kap hoog is, in het arbeiderswoningengedeelte is de bebouwing kleinschaliger en niet hoger dan één bouwlaag met kap en in het boerderijengedeelte staan tegenover de grote boerderijen de veel kleinere arbeiderswoningen. Ten slotte is de architectuurhistorische kwaliteit van het bebouwingsbeeld wisselend te noemen. Het arbeiderswoningengedeelte heeft architectuurhistorisch gezien wat minder waarde dan de andere twee gedeelten, omdat de bebouwing hier na 1940 de meeste veranderingen heeft ondergaan. In het villagedeelte is de architectuurhistorische kwaliteit verhoudingsgewijs het hoogst: hier bevinden zich ook de meeste beschermde monumenten.

Na 1940 hebben enkele wijzingen in de ruimtelijke structuur en het bebouwingsbeeld plaatsgevonden, die echter niet hebben geleid tot het verbreken van de historisch-ruimtelijke samenhang van het gebied. Ten eerste heeft de aanleg van de Provinciale Weg gezorgd voor een wijziging in de ruimtelijke structuur. Oorspronkelijk gingen de drie gedeelten min of meer geleidelijk in elkaar over. Nu zorgt de Provinciale Weg voor een ruimtelijke scheiding tussen bebouwde kom, waartoe het villagedeelte en het arbeiderswoningengedeelte behoren, en buitengebied, het boerderijengedeelte. Ten tweede heeft de westelijke entree van de Raadhuisstraat zich door vernieuwingen ontwikkeld als een zwakke plek in het bebouwingsbeeld.

Het naoorlogse woonhuis op de hoek Wadwerderweg-Raadhuisstraat vormt, wat schaal en vorm betreft, een dissonant in het bebouwingsbeeld.

In het beschermd gezicht Wadwerderweg waren reeds drie panden aangewezen als beschermd monument: twee boerderijen aan de Wadwerderweg en het voormalige gemeentehuis aan de Raadhuisstraat. De in het kader van het MSP aangewezen monumenten versterken de specifieke cultuurhistorische en architectuurhistorische waarden van het beschermde gezicht. In totaal zijn zeven villa's aangewezen, zes in het villagedeelte en één in het boerderijengedeelte, die samen een goed beeld geven van het wonen op stand in de provincie Groningen in de eerste helft van deze eeuw. Het boerderijcomplex 'Oude Laan' en de arbeiderswoning Wadwerderweg 42 vormen een aanvulling op met name de cultuurhistorische waarde van het gebied: ze laten de sociale ontwikkelingen uit de periode 1850-1940 zien. Een karakteristiek element in de relatie tussen de bebouwing in het beschermde gezicht en het omringende landschap vormt het complex van dijkcoupures met schotbalkhuisjes in de Middendijk, dat eveneens is aangewezen als beschermd monument.

BEGRENZING

Het beschermd gezicht Wadwerderweg omvat globaal gezien de bebouwing aan weerszijden van de Wadwerderweg en de Raadhuisstraat tot en met de splitsing met de Hoogtjestraat. De westelijke grens van het gezicht valt samen met de voormalige gemeentegrens met Warffum. In het boerderijengedeelte valt de zuidelijke begrenzing samen met de noordzijde van de Provinciale Weg. De noordelijke begrenzing in dit gedeelte ligt direct ten noorden van de Middendijk. In de andere twee gedeelten valt de begrenzing samen met de achtergrenzen van de percelen, die aan de Wadwerderweg en Raadhuisstraat zijn gesitueerd. Het perceel Boermanjeweg 2 valt nog binnen de grenzen van het beschermde gezicht. De oostelijke grens van het gezicht ligt aan de oostzijde van de percelen Hoogtjestraat 1 en Raadhuisstraat 11.

De exacte begrenzing is aangegeven op de bijgevoegde kaart, MSP/01/02.

WAARDERING

De Wadwerderweg in Usquert is als beschermd gezicht van nationaal belang vanwege zijn grote cultuurhistorische, architectuurhistorische en historisch-ruimtelijke waarden en zijn redelijk hoge mate van gaafheid en zeldzaamheid. Het is een van de weinige gebieden in de provincie Groningen, waar heden ten dage nog goed de unieke sociaal-economische ontwikkelingen in de periode 1850-1940 in deze provincie zijn af te lezen. Door de enorme bloei in de akkerbouw ontstond hier een gebied, waarin de ontwikkeling van de sociale verhoudingen tussen boer en arbeider als het ware in het bebouwingsbeeld zijn vormgegeven. Hoewel de basis van de ruimtelijke structuur van het beschermde gezicht voor 1850 is ontstaan, is de ontwikkeling ervan als uitbreiding langs een uitvalsweg typerend voor de provincie Groningen in bovengenoemde periode. Het gebied, met name het westelijke gedeelte, heeft bovendien een historische en structurele relatie met zijn omgeving, dat wil zeggen met de noordelijk gelegen polders en het dorp Usquert. Daarnaast bezit een groot deel van de bebouwing van het gezicht een tamelijk hoge architectuurhistorische kwaliteit en redelijke mate van gaafheid.

RECHTSGEVOLG VAN DE AANWIJZING

Ter effectivering van de aanwijzing van een beschermd stads- of dorpsgezicht moet ingevolge artikel 36 van de Monumentenwet 1988 een bestemmingsplan worden opgesteld. De toelichting op de aanwijzing kan daarbij voor wat het beschermingsbelang betreft als uitgangspunt dienen. Doel van de aanwijzing is de karakteristieke, met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen als zwaarwegend belang bij de toekomstige ontwikkelingen binnen het gebied. De aanwijzing beoogt op die wijze een basis te bieden voor een ruimtelijke ontwikkeling die inspelt op de aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruikmaakt en daarop voortbouwt.

In het aanwijzingsbesluit is bepaald in welke mate de vigerende bestemmingsplannen aan het beschermingsvereiste voldoen.

BRONNEN

- G. Klok e.a. (red.), *Historie van Usquert*, Bedum 1996.
- J.J. Meijering en A. Spakman, *Archeologische en cultuurhistorische terreinen in de provincie Groningen*, Groningen 1985.
- Monumenten Inventarisatie Project Provincie Groningen, *Gemeentebeschrijving Usquert*, Groningen 1987-1991.
- M. Panman en J. Possel, *Architectuur en stedenbouw in Groningen 1850-1940*, Zwolle/Zeist 1992.
- M. Schroor, *De landelijke lijn*, Groningen 1987.

Kaarten

1. Fragment, 1781 (uitvergroot). In: T. Beckeringh, *Kaart of landtafereel der provincie van Groningen en Ommelanden verdeelt in deszelfs bijzondere quartieren, districten en voornaamste jurisdictien beneffens de heerlijkheid Westerwolde*. Herdruk van de editie uit 1781, Groningen, Alphen a/d Rijn z.j.
2. Fragment van de Topografische en Militaire Kaart uit 1851-1855 (uitvergroot). In: *Topografische en Militaire Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden*. Facs. uitgave 1850-1864, Delft 1973.
3. Fragment van de Topografische Kaart nummer 33, verkend in 1910 (uitvergroot).
4. Waarderingskaart van het beschermd dorpsgezicht Wadwerderweg, RDMZ 2003.

COLOFON

Uitgave: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, Zeist
2007

Onderzoek en tekst:

Libau, drs. M. Panman

Begrenzingskaart: RDMZ, drs. H.C. de Groot

Foto omslag: gemeente Eemmond

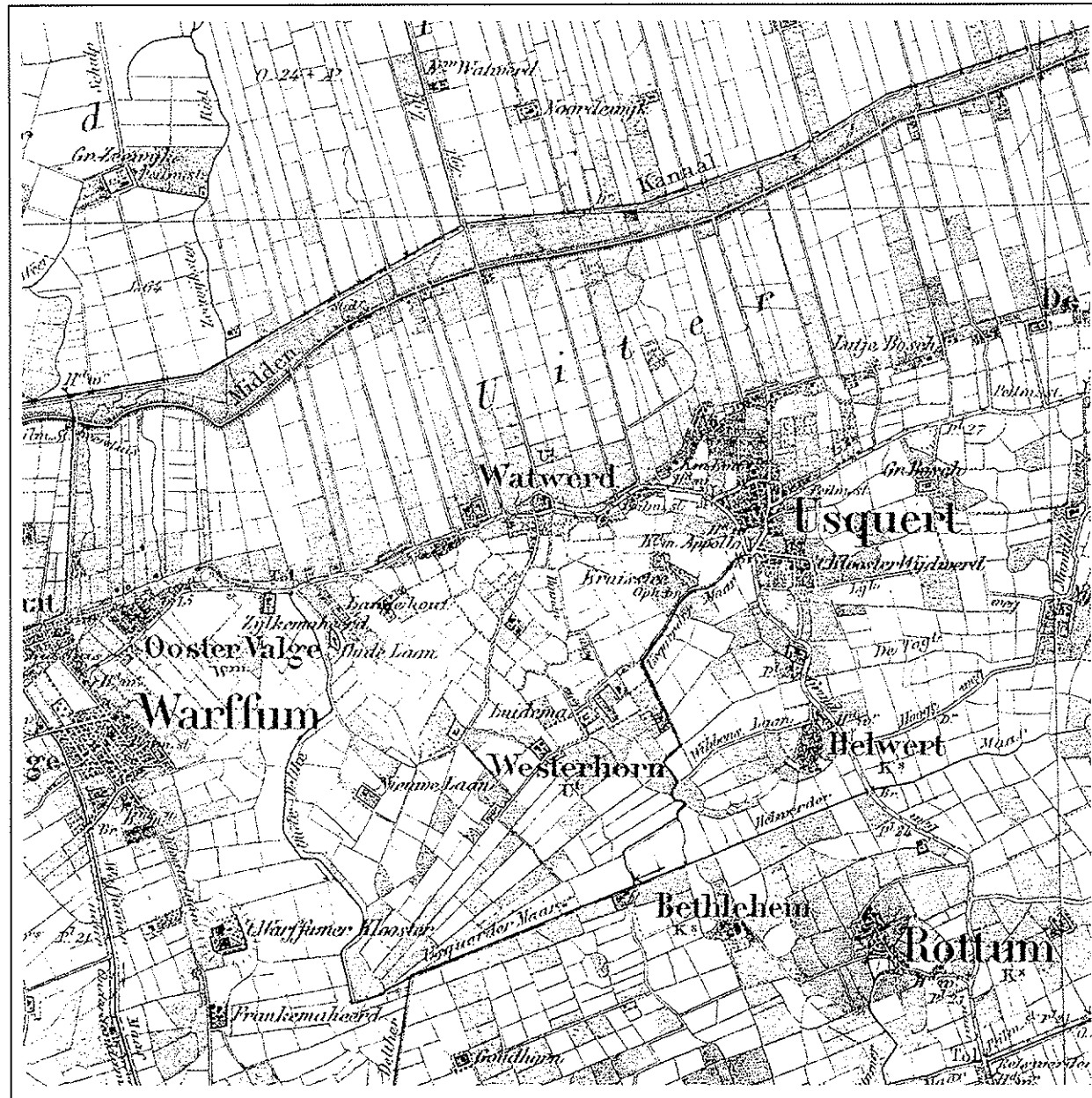
Redactie: RDMZ, drs. E.B. Manuel

PRODUCTIE

RACM/Drukkerij Kerckebosch bv, Zeist

BIJLAGEN

1. Fragment, 1781 (uitvergroot).
2. Fragment van de Topografische en Militaire Kaart uit 1851-1855 (uitvergroot).
3. Fragment van de Topografische Kaart nummer 33, verkend in 1910 (uitvergroot).
4. Waarderingskaart van het beschermd dorpsgezicht Wadwerderweg.

Kaart 2 Fragment van de Topografische en Militaire Kaart uit 1851-1855

Legenda

- begrenzing beschermd dorpsgezicht
- beeldbepalende bebouwing
- beeldondersteunende bebouwing
- hoogwaardig groen
- hoogwaardige infrastructuur
- belangrijke zichtlijn

Schaal 1:15.000

0 250 500 m

Topografische ondergrond © Topografische Dienst, Emmen, 2000

RDMZ, RIV/HdG
3 april 2003

wadwerderweg_waarderingskaart.apr

RIJKSDIENST VOOR DE MONUMENTENZORG

